

УДК 347.94

Шиян О.Ю.¹, Васильченко С.А.²

¹ канд. юрид. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. Ю-111 НУ «Запорізька політехніка»

НЕОБХІДНІСТЬ І РЕАЛІЗАЦІЯ МЕДІАЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Відбувається легалізації медіації у правовому полі, набрав чинності Закон України «Про медіацію» від 15 грудня 2021 року. Законодавче закріплення цього процесу допомагає поширенню культури мирного вирішення спору, зменшує навантаження на суди та збереження коштів на правову допомогу сторін. Пунктом 5.4 Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 рр., затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. №276, передбачено розширення способів альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації та посередництва. Водночас відповідно до Закону інститут медіації доповнює чинні правові інститути, такі як мирова угода в цивільному процесі.

На нашу думку, впровадження медіації в нашій державі відбувається надто повільно порівняно з країнами Європи, Австралії, США, де зазначений процес набув неабиякого розвитку та практичного застосування. Ключова проблема запровадження медіації у цивільній сфері стосується можливостей, які застосовуються до початку та під час проведення судового провадження. Відповідно стаття 21 Закону містить положення, які суд може повідомити сторонам на будь-якій стадії

судового провадження. Якщо необхідно, зверніться до процедури медіації для вирішення позасудового спору. Вважаємо, що ця норма носить загальний характер і вимагає більш детальної регламентації, тому що це не вирішує такі проблеми: чи можуть сторони повернутися до судового розгляду, якщо вони не задоволені процесом медіації; чи можуть сторони звертатися кілька разів; процес медіації та її вплив на судовий розгляд; можливість відмови сторони від процесу медіації після її запуску тощо.

Що закон також пропускає, так це те, що він не визначає режим посередництва – публічний або приватний. Хоча в більшості державних законів прямо вказано модель медіації. Медіацію можуть здійснювати як державні, так і приватні медіатори, а головним залишається дотримання ними вимог законодавства та реєстрація у Єдиному реєстрі медіаторів України. Закон передбачав наявність такого реєстру, проте проблемним залишається питання ведення його Верховним Судом через постійну завантаженість останнього.

Недостатня поінформованість суспільства в цілому, і громадян зокрема, про медіацію, її переваги як альтернативного способу розгляду цивільних справ. У судах немає інформаційно-довідкових відділів або бюро з питань медіації, відповідальних за надання інформації широкій публіці. Окрім брошур про медіацію, випущених деякими неурядовими організаціями, інших інформаційно-реklamних матеріалів (плакатів, рекламних листків, різних звітів, інформаційних бюлетенів, відео) не існує.

Відсутність граничного строку медіації може призвести до штучного затягування вирішення спору. Можливе умисне затягування часу медіації однією зі сторін, яка, насправді не маючи бажання домовлятися, буде використовувати медіацію для відтягування розгляду спору по суті у суді. Крім того, не врахована можливість проведення медіації колегіально декількома медіаторами тощо.

Окрім зазначених проблем реалізації медіації є ще багато, які теж потребують уваги, а саме: низька правова культура населення, низький рівень довіри до даної послуги, позиції сторін, які не бажають іти на компроміс, низький рівень співпраці з міжнародними організаціями, міжнародна співпраця дуже важлива для обміну досвідом, а також для забезпечення можливості порівняти розвиток інституту медіації в різних країнах, складність вибору медіатора як високопрофесійної особи, відсутність спеціалізованого законодавства тощо.

Аналізуючи вищевикладені проблеми впровадження медіації у цивільний процес, вважаємо необхідно затвердити законодавчий акт, в

якому будуть визначені чіткі положення, що стосуються такого способу примирення, або вести відповідні зміни до чинного законодавства.

Також необхідно провести такі заходи, як: проведення правової освіти та виховання населення з метою підвищення рівня правової культури; підвищення рівня довіри до послуги шляхом доведення до відома суспільства інформації про переваги медіації та її успішність порівняно з іншими способами вирішення спорів; активна інформаційна політика, яка проявлятиметься у постійній цілеспрямованій діяльності органів державної влади та осіб, які здійснюють діяльність у сфері медіації; розширення завдань міжнародних проектів із впровадження медіації в Україні, залучення до відповідних програм не лише державних органів, а й громадських організацій медіаторів, які довели ефективність впровадження програм медіації на практиці, задля популяризації медіації в Україні; запровадження державного фінансування програм проведення медіації; поширення серед юристів знань та практичних навичок про медіацію створення мережі центрів підготовки медіаторів, прийняття відповідного законодавства, яке б закріпило правовий статус професійного медіатора та процедуру формування корпусу медіаторів тощо.

Отже, медіація, як альтернативна судовому розгляду процедура вирішення спорів, економічно ефективна й доцільна, дає змогу знайти таке вирішення спірного питання, що влаштує всі сторони конфлікту, не витрачаючи при цьому час на підготовку до розгляду й розгляд справи в суді та додаткові кошти на обслуговування численних судових процедур.

Не зважаючи на те, що медіація все частіше використовується для вирішення спорів ця система все ще недостатньо розвинена в нашій країні. Багато людей або не знають, що медіація можлива, або не знають про можливість позасудового вирішення спорів, у тому числі й за допомогою медіації.

На цьому етапі розвитку нашої держави вважаємо за необхідне приділити увагу процесу гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу та проведення всіх зазначених заходів по усунення недоліків у правовому полі задля ефективного розвитку та впровадження медіації.